

1

Prantsuse väikelinna St Denis' politseiülem Benoît Courrèges, kõigi jaoks Bruno, oli seda päeva nii innukalt oodanud, talle polnud pähegi tulnud mõte, et see võiks tragöödiaga lõppeda. Väljavaade kohtuda oma lapsepõlvkangelasega, saada kutse tema koju ja suruda ühe Prantsusmaa väljapaistvaima poja kätt, oli teda aukartusega pimestanud. Ja seda ei juhtunud Brunoga tihti.

Bruno oli Patriarhi karjääri jälginud sellest ajast, kui ta väikese poisina hambaarsti ooteruumis narmendavast Paris Matchi ajakirjast tema kangelastegudest luges. Ta oli artiklit silmadega õginud ja unistanud väljalõikealbumi tegemisest, aga ei saanud vajalikke ajakirju ja ajalehti kätte. Selle asemel leppis ta raamatukogudega, algul kiriku orbudekodus ja hiljem, kui tädi ta oma majapidamisse võttis, Bergeraci avaliku raamatukoguga. Pildid olid talle mällu sööbinud: tema kangelane lumes kamufleeritud värvides lennuki taustal, lühikestes pükstes ja raske käsirelv kõrval, mingis uhkes palees või salongis klaase tõstmas. Bruno lemmikfotol oli piloot just kiivri peast võtnud, tema juuksed olid sassis, ta lehvitas kokpitist juubeldavatele mehaanikutele ja lenduritele esimese prantslasena, kes ületas helibarjääri.

Nüüd oli tähtis hetk käes ja Bruno lihtsalt pidi oma elevuse üle naeratama. Bruno oli isegi vormi kandnud, oli tuttav üksteisele vasturääkivate käskude kaose ja sõja segaste huvide vastuoludega. Ta teadis, nagu ainult veteran teada võib, et Patriarhi avalik kuvand varjab vigu, läbikukkumisi ja ebaõnnestunud operatsioone. Ta oleks pidanud oma vaimustusest välja kasvama. Ent mingi visa, hõõguv tuum oli jäänud imetlusest, mida ta tundis poisipõlves mehe vastu, keda pidas Prantsusmaa viimaseks kangelaseks.

Kätlemisjärjekorras oodates teadis Bruno, et polnud kunagi nii uhkel ja eksklusiivsel üritusel osalenud. Loss ei olnud suur, ainult kolm korrust ja neli komplekti aknaid kummalgi pool uhket kahe poolega sissepääsu. Aga maja proportsioonid olid täiuslikud ja see oli armastusega renoveeritud. Ehkki selle juurde kuuluv rohmaka sakilise kaitsepiirdega torn oli keskaegne, kehastas loss kaheksateistkümnenda sajandi diskreetset elegantsi. Parki avaneval laial terrassil seisev keelpillikvartett mängis Vivaldi „Nelja aastaaja“ „Sügist“, mis ümbritsevaga ideaalselt sobis. Bruno kujutles, kuidas lossi tube kaunistavad Fragonardi maalid täiuslikes poosides neidudest.

Terrassi juures rüüpas vähemalt sada inimest lobisedes ja pargis jalutades šampanjat. Naiste naer oli muusikale täiuslik taust. Bruno ümber liikus veel teist sama palju külalisi, kes võtsid lennuväevormides ettekandjate kandikutelt klaase. Ta kuulis inglise-, saksa, vene- ja araabiakeelseid jutukatkeid ja silmas vähemalt tosina riigi vorme. Ta tundis ära Pariisi, Toulouse'i ja Bordeaux' poliitikut, suurem osa konservatiivid, aga siin-seal olid ka mõned sotsialistidest linnapead ja valitsuse ministrid Pariisist.

Eranditult kõik meeskülalised näisid keerlevat ümber jahmatavalt ilusa blondiini, kellega Bruno oli just kohtunud, see oli Patriarhi minia Madeleine, peoperenaine. Varem oli ta Brunole jahedalt naeratanud ja teda pilguga mõõtnud, surudes tal kätt harjunud liigutusega, mis suunas mehe tema abikaasa juurde, kes oli vastuvõtjate reas järgmine.

Lossipargi taga paremal laiusid põllud Dordogne'i jõeni ja karjamaal rohtu söövad šarolee veised nägid välja, nagu oleksid nad hoolikalt oma kohtadele paigutatud. Vasakul, kuldsete ja punaste lehtedega puudega kaetud mäeharjade vahel säras Vézère jõekäär sügispäikeses. Isegi ilm, mõtles Bruno, ei julgenud rikkuda Prantsusmaa nii väljapaistva poja üheksakümnendat sünnipäeva.

„See peab küll olema üks riigi kauneimaid vaateid,“ ütles vana daam, keda tunti Punase Krahvinnana, oma kohalt ratastoolis

pilku tõstes. „Kirikutorn jõe ühel ja lossivaremed teisel kaldal teevad selle peaaegu täiuslikuks. Teate, Marco ostis selle koha pennide eest. Ma olin temaga, kui ta seda esimest korda nägi ja otsustas selle osta. Küllap oli sellestki kasu, et mu enda loss on lähedal.“ Naine vaikis naeratades.

„Kus sa temaga kohtusid, *grand'mère*?“ küsis krahvinna Ameerikas sündinud pärijanna Marie-Françoise. Neiu oli värske ja võluv oma paksust sinisest siidist lihtsas kleidis, mille värv sobis tema silmadega. Tema kunagi kohmakas prantsuse keel, mida olid parandanud õpingud Bordeaux' ülikoolis, oli nüüd sorav.

„Kohtusin temaga Moskvast, kus ta oli staar. See oli vastu võtul Kremli pärast Stalini matuseid ja Marco nägi täisvormis suurepärase välja. Ta kandis ainult Nõukogude Liidu kangelase medalit. Kõik muidugi tundsid teda. Meie saadik oli päris solvunud, et Marcot temale eelistati. Hruštšov tuli teda kallistama. Tuli välja, et nad olid pärast Stalingradi lahingut kusagil Ukraina rindel kohtunud.“

Krahvinna vaatas lapselapselapse poole ja tema huultele ilmus lustlik naeratus, mis ta nooremaks muutis. „Ma ei unusta kunagi teiste naiste jäiseid pilke, kui Marco minu juurde tuli ja mulle käsi varre ulatas. *Mon Dieu*, ta oli ilus mees. On omal moel praegugi.“

Bruno jälgis naise pilku terrassilt lossi viiva kahe poolega ukse juurde, kus tervel Prantsusmaal Patriarhina tuntud mees endiselt külalisi tervitas. Ta seisis tumesinises kena lõikega ülikonnas sirgelt, punane lips sobis kokku diskreetse punase märgiga revääril, mis andis tunnistust Auleegioni ordenist. Tema selg oli sirge nagu joonlaud ja tihedad valged lokid langesid kraele. Lõug oli ikka sama tugev, samuti käepigistus, ja pruunide silmade terava pilgu eest ei jäänud midagi varjule. Need silmad olid Brunot uudishimulikult vaadanud, kui ta ratastooli lükates saabus. Aga kui Punane Krahvinna oli tutvustanud teda kohaliku politseinikuna, kes oli naise elu päästnud, olid silmad soojas tänutundes pilukile tõmbunud.

„See on selle naise võluvõim,“ ütles ta palju noorema mehe häälega ja kummardus naise kätt suudlema. „Ta leiab vajadusel alati mõne eksinud rüütli.“

Kolonel Jean-Marc Desaix oli teiste lendurite ja naiste seas, keda ta oli armastanud, tuntud kui Marco. Aga ülejäänud Prantsusmaa jaoks oli ta lihtsalt Patriarh, kahe riigi sõjakangelane, Auleegioni Suurristi ja Nõukogude Liidu kangelase kuldtähe ja punase lindi omanik. Esimese oli Patriarhile üle andnud tema sõber Charles de Gaulle, teise uhkel tseremoonial Kremlis Stalin ise.

Nagu suurem osa Prantsuse poisse, teadis Bruno, et Nõukogude Jak-hävitajatega lennanud Prantsuse lendurite Normandie-Niemeni eskadrill oli alla tulistanud rohkem vaenlase lennukid kui üksi teine Prantsuse üksus. Ja see oli kogu Punase lennuväe tulemuselt teine eskadrill, mis hävitas 273 vaenlase lennukit. Kaksikümmend kaks neist oli alla tulistanud Marco Desaix, tol ajal pimestavalt kena noormees, kelle kena välimust võis pidevalt näha Nõukogude Liidu uudistesaadetes ja ajalehtedes. Okupeeritud Prantsusmaal muutus ta tänu BBC edastatud võitudele kangelaseks ajal, mil Prantsusmaa hädasti selliseid võitlejaid vajas.

Bruno oli seda kõike lugenud ühest narmendavast raamatust orbudekodu raamatukogus. Teda olid erutanud noorte sõjaväelendurite eksootilised nimed uudistes Süüriast ja Pärsiast ning ta üritas kujutleda pikka rongireisi kõrbest külmale Venemaale. Ta mäletas tänase päevani, et Prantsuse hävitajad tulistasid oma esimese vaenlase, Focke-Wulfi hävitaja, alla 5. aprillil 1943. Suve lõpuks olid nad tulistanud alla veel seitsekümmend lennukit ja alles oli neist kuus pilooti. Aga nad olid võitnud midagi enam kui lähivõitlused õhus. Väites, et need mehed olid oma Vichy valitsuse all oleva kodumaa mässajad ja reeturid, andis natside feldmarssal Wilhelm Keitel käsu, et kõik vangi langenud Prantsuse lendurid tuli kohapeal maha lasta, nende perekonnad Prantsusmaal tuli arreteerida ja koonduslaagrisse saata.

Bruno oli vandunud, et temast saab lendur nagu tema kangeline, kuni ületöötanud õpetaja tema ülerahvastatud koolis talle järsult ütles, et viletsad hinded matemaatikas ja füüsikas välistavad igasuguse võimaluse, et ta Prantsuse õhujõududesse vastu võetakse. Paremusest teise võimalusena astus Bruno enne seitsmeteistkümnendat sünnipäeva Prantsuse sõjaväkke. Aga ta võis siiski lugeda Marco Desaix' kuulsusrikkast karjäärist. Ta oli 1945. aastal Prantsusmaale tagasi pöördunud, juhtinud neljakümne Jak-hävitaja retke, mille Stalin oli andnud Normandie-Niemeni lenduritele, et nad saaksid ühineda vastsündinud Prantsuse õhujõududega.

1948. aastal astus Marco diskreetse ametliku toetusega vabahtlikuna noore Iisraeli riigi teenistusse. Ta lendas Tšehhi valitsuse antud Messerschmitti hävitajaga ja temast sai uuesti äss. Prantsusmaale jõudes liitus ta katselendurina firmaga Dassault Aviation ja ületas esimese Prantsuse lendurina helibarjääri. Siis aitas Marco Dassault'l müüa Mystère ja Mirage'i hävitajaid, millest sai uue Iisraeli lennuväe selgroog, ja alustas karjääri ärimehena, temast sai Dassault', hiljem Air France'i ja Airbusi direktor. Austusest tema pika ja isamaalise karjääri vastu valiti ta lõpuks senatisse.

See oli suurejooneline elu, mida Bruno teadis peast, ja kutse Patriarhi lossi tema üheksakümnendale sünnipäevale oli teda meeletult rõõmustanud. Bruno teadis, et teda ei kutsutud tema enda pärast, ta oli Punase Krahvinna kaaslane, mees, kelle hoolde võis usaldada ratastooli ja hapra naise selles.

Külaliste seas aias nägi Bruno ainult käputäit tuttavaid. Linnapea ja doktor Gelletreau St Denis'st vestlesid Hubertiga, kellele kuulus linna tuntud veinikauplus, ja stiilse Clothilde Daunieri, Les Eyzies' esiajaloo rahvusmuuseumi kuraatori ja rahvusvaheliselt tuntud teadlasega. Neist kaugemal nägi Bruno oma sõpra Jack Crimsonit, väidetavalt pensionil Briti luurajat, kellel oli St Denis' lähedal maja, vestlemas Prantsuse välisministriga.

Crimsoni kõrval silmas Bruno Pamelat, punakad pronksikarva juuksed kõrges soengus. Naine oli viimase aasta tema kallim olnud, ehkki mees mõtles üha sagedamini sellele, kuidas nende armulugu jätkub. Pamela rõõmustas, kui Crimson kutsus ta Patriarhi sünnipäevale, mis oli hooaja tähtsündmus. Naine oli Brunolt viisakalt küsinud, kas see sobib. Muidugi, oli mees vastanud, ja summutanud armukadedusetorke, mis kestis, kuni krahvinna ta enda ja oma lapselapselapse saatjaks kutsus. Pamela tabas mehe pilgu ja Bruno, kes tundis kohustust krahvinna seltsi jääda, kutsus naist viiepega nende juurde terrassile. Tema üllatuseks kehtitas Pamela jahedalt õlgu ja pööras oma tähelepanu uuesti Crimsonile.

„Kes see oli?“ küsis krahvinna.

„Sõber,“ vastas Bruno teemat muutes ja küsis Patriarhi pere kohta. Krahvinna näis neid hästi tundvat. Patriarhi poeg Victor, samuti endine lendur, kes nüüd perekonna viinamarjaistandust juhtis, ja tema naine Madeleine, olid mõlemad krahvinnat emmanud. Victor oli umbes kuuskümmend, arvestas Bruno, aga tema särtsakas naine näis palju noorem. Bruno oleks pakkunud, et naine oli kolmekümnendate eluaastate alguses. Ta jahmus, kui naise tütar Chantal nende juurde tuli ja embas

Marie-Françoise'i, keda ta ülikoolist teadis. Chantal oli umbes kakskümmend, nii et tema ema pidi olema peaaegu nelikümmend, Bruno-vanune.

Kui Chantal krahvinnat ja Brunot tervitas, tuli tema ema järsku nende juurde. Ta toetas graatsilised käed neidude õlgadele ja poseeris hetke, kergitas Bruno poole vaadates koketselt kulmu, enne kui krahvinnale ütles: „Marie-Françoise meenutab nii väga neid kuulsaid fotosid sinu noorusajast. Küllap oled tema üle väga uhke.“

„Minu vanuses on juba lapselapselapse nägemine privileeg, rääkimata jälgimisest, kuidas ta aina ilusamaks muutub,“ vastas krahvinna. „Ja Marco rääkis, et ei jõua ära oodata, millal üks sinu lastest ta vanavanaisaks teeb.“

„Ära teda kuula, *chérie*,“ ütles Madeleine tütrele naeruga, mis ei kõlanud nii hooletult, nagu ta mõelnud oli. „Minul pole küll kiiret, et sina või su vend minust vanaema teeksite.“ Ta heitis Brunole hindava pilgu. „Nii et see on siis kohalik politseinik, kes teid teie kohutava õe käest päästis.“

„Ta päästis minu samuti, koopas,“ ütles Marie-Françoise. „Ma ei unusta seda iial, tulistamist selles suletud ruumis.“

Brunole meenus tüdruku rabatud ilme, verine nägu ja püssikaba löögist viltune suu. Nüüd polnud tema vigastustest ühtki jälge ja hambad nägid tänu kallile hambaravile täiuslikud välja.

„Te mõlemad peate viinamarjaistandusse lõunale tulema ja koopas juhtunust rääkima. Ma polegi tervet lugu kuulnud,“ kutsus Chantal.

„Hea mõte, võib-olla siis, kui vanaisa tuleb. Ma tean, et temagi tahaks seda kuulda,“ ütles Madeleine. „Ja teie peate samuti tulema, Hortense,“ ütles ta krahvinnale. „Te teate, kuidas vanaisale meeldib teid näha. Ma helistan ja lepime kuupäeva kokku.“

Bruno tundis, kuidas Madeleine'i pilk temal peatus, kui naise tütar krahvinnalt küsis, kas võib Marie-Françoise'i aeda nooremate külaliste juurde viia. Bruno jälgis, kuidas kolm naist lahkusid. Selja tagant nägid nad ühesugused välja, kitsaste puusade

ja pikkade jalgadega, elegantsed, kõik ühesuguse enesekindlalt nõtke kõnnakuga.

„Peaksid kohtuma ühe väga meeldiva naisega, Marco ja tema iisraellannast naise tütar,“ ütles krahvinna, kui Bruno mitteprantslastest pereliikmete kohta küsis. „Marco oli just temast lahutanud, kui me kohtusime, aga nende tütar Raquelle on nelikümmend aastat siin Périgordis elanud. Ta on alati mu lemmik olnud: ta on üks kunstnikest, kes Lascaux' koobast rekonstrueerisid. Siis on veel Jevgeni, Marco poeg sõjaajast ühe Vene naisega. Kohtusin Jevgeniga esimest korda Moskvas, kui ta väike poiss oli – ja siin ta ongi.“

Kuuekümnendates eluaastates, õlgadeni ulatuvate hallide juustega suure kondiga mees nagu karu oli järsku ratastooli juurde ilmunud. Ta kummardus sügavalt, et krahvinnat suudelda, ja kükitas, et teda imetleda.

„Mulle öeldi, et te olete voodisse aheldatud,“ ütles ta tugeva aktsendiga prantsuse keeles. „Mul on hea meel, et nad eksisid.“

„Tõsine liialdus, aga see kõik oli mu kohutava õe ja tema jubeda pojapoja süü,“ ütles naine. „Minu päästmise eest võid tänada seda noormeest siin.“ Ta osutas Brunole ja Jevgeni tõsiselt, et tal kätt suruda. „Kui vana sa olid, seitse või kaheksa, kui ma sind esimest korda nägin?“ jätkas krahvinna.

„Kaheksa. Ma polnud Moskvas iial kedagi teiesugust näinud, üleni Dioris, pika sigaretipitsiga olite nagu filmist välja astunud,“ ütles Jevgeni naeratades. „Andsite mulle Prantsuse šokolaadi. Teate, ma olen sellest saati teisse armunud.“

„Räägitakse, Jevgeni, et sa ütled seda paljudele naistele! Aga on see tõsi, et elad nüüd siin?“

„Jah, mul on Sioraci lähedal imelise valgusega maja ja suur küün, kus mul on galerii. Peate tulema mu viimaseid maale vaatama.“ Ta pöördus Bruno poole ja ütles: „Tegin krahvinnast seeria portreesid, kõigi nimi „Parižanka“, pariislanna. Esimesed olid mu lapsepõlvemälestuste järgi, aga siis hakkas ta jälle Moskvas käima ja sain teda elust maalida.“

„See kõik oli ammu,“ ütles krahvinna. Suure venelase kätt surudes ja tavapäraseid viisakussõnu pomisedes arvutas Bruno oma peas. Kui Jevgeni oli Stalini surma ajal kaheksa, pidi ta olema sündinud 1944 või 1945. Iisraellastest tütar Raquelle oli sündinud ning Marco ja tütre ema lahutanud selleks ajaks, kui ta 1953. aastal krahvinnaga kohtus, nii et Jevgeni poolõde oli vennast vaid mõni aasta noorem. Ja siis Marco kolmas laps, Victor, kes viinamarjaistandust juhtis. Kolm last kolme erineva emaga, kõik kolm isa sünnipäevaks siia tulnud ja elasid lähedal.

See rääkis vanamehe kohta palju, et ta oma lastega nii lähedane oli ja veelgi enam, et nad tahtsid tema lähedal olla. Või ehk peitus võlu ees ootavas päranduses, mõtles Bruno, vaadates lossi ja hoolitsetud parki selle ümber. Patriarhi kirjeldati tavaliselt jõuka ärimehena ja küllap sai ta oma direktoriametites head raha. Perekonna viinamarjaistandus Lalinde'i kohal küngastel oli lugupeetud, seal tehti suuremalt jaolt Bergeraci punaseid ja valgeid, Monbazillacis oli eraldi väike viinamarjaistandus, aga see ei olnud mingi kullakaevandus. Bruno teadis vana ütlust, et veiniga väikese varanduse teenimiseks on vaja suurega alustada.

Patriarhi tervitusjärjekorras oodates oli tal aega koridori seinu palistavaid fotosid uurida. Patriarh poseeris kõikide Prantsuse presidentidega, kahe Ameerika presidendiga, Stalini ja Hruštšovi, Jeltsini, Putini ja Deng Xiaopingiga. Nende kõrval olid fotod Patriarhist paavstidega, Saksamaa kantsleritega, Briti peaministritega, erinevate kindralite, astronautide, filmitähtede ja ooperilauljatega. Krahvinna oli piilunud fotot oma nooremast minast Patriarhiga Cannes'i filmifestivalil viiekümnendatel. Noor Brigitte Bardot oli samuti fotol, aga Patriarhil jätkus silmi vaid krahvinnale.

Järsku lõhkus meeldiva õhkkonna klaasiklirin. Väike vahejuhtum näis aset leidvat nende lähedal terrassil, hääled muutusid valjemaks ja rahvas liikus. Purjus olemisega vanem mees

tiris Chantali käsivarrest, tüdruk hüüdis, et mees ta lahti laseks, Marie-Françoise oli talle toeks. Ehkki mees koperdas ja tema pilk oli klaasistunud, oli ta laitmatult riides, ta kandis kaherealist ülikonda, mille nööpaugus oli punane Auleegioni lint. Nooruses kena mehe välimus oli kiiresti kadunud, paksud hallid juuksed langesid laubale.

Patriarhi noorem poeg Victor tuli külaliste vahelt läbi, doktor Gelletreau tema kõrval. St Denis' koguduse kirikuõpetaja isa Sentout näis olevat ei kusagilt välja ilmunud koos kena noormehega, kes oli Patriarhiga enam kui natuke sarnane.

Enne kui Bruno jõudis trepist alla päästjate juurde minna, oli neil õnnestunud purjus mees Chantalist kaugemale tõmmata. Siis ühines nendega tviidpintsaku, soni, saabaste ja sääristega suurt kasvu turske mees, kes nägi välja nagu vanaaegne metsavaht. Ta pani käe joobnu ümber, tõstis ta üles ja viis ümber terrassi nurga keskaegse kivitorni juurde. Teised mehed läksid neile järele, välja arvatud noormees, kes jäi Chantali juurde. Tüdruk vajus tänulikult tema käte vahele, aga vahejuhtum ei paistnud olevat talle suuremat kahju teinud.

Jutusumin oli hetkeks vaibunud, kui inimesed ringi pöörasid ja kaela sirutasid, et segaduse põhjust näha. Aga keelpillikvartett saagis edasi oma pille, rohkem polnud midagi näha ja jutusumin jätkus peagi.

„Kes need noormehed olid?“ uuris Bruno.

„Seda suurt ma ei tea, ta nägi välja nagu mingi teener. Kena noormees on Victori poeg, Marco pojapoeg Raoul. Ta tuli siia pereäri õppima, enne kui Ameerikasse kooli läheb. Marco arvab, et tema pojapoeg sobiks kenasti Marie-Françoise'ga. Ma olen sama meelt, nii et me korraldame nii, et nad teineteist tihti näeksid. See oleks mõlemale perekonnale väga sobiv abielu.“

Kas nii neid asju korraldatigi? Bruno oli üllatunud, ta oli arvanud, et korraldatud abielud olid ammu minevikku jäänud. Aga kui asi puudutas krahvinnasid ja losse, olid vanad kombed

ehk alles jäänud. Patriarhi raha ja krahvinna valdused oleksid päris kena kombinatsioon.

„Kas teil polnud kunagi kiusatust ise Patriarhiga abielluda?“ küsis Bruno naiselt.

Naine tõstis lõbustatult pilgu. „On mehed, kellega perekonna pärast abiellutakse, ja mehed kellega enda pärast voodisse minnakse. Ma ei usu, et oleks mõttekas neid kaht segi ajada.“

„Ja kes see purjus mees oli, kes Chantali tiris?“

„See oli Gilbert, vana peresõber,“ selgitas krahvinna. „Üks noortest uljaspeadest, kes Marco jälgedes sammumisest unistas. Ta pole sellest kunagi üle saanud, et polnud ühtki sõda, kus ta oleks saanud au ja kuulsust võita.“

Krahvinna rääkis Brunole, et Gilbert oli Victoriga sõbraks saanud kadetina Prantsuse õhujõudude akadeemias Salon-de-Provance'is ja nad teenisid hävituslennuki pilootidena ühes eskadrillis. Kui Victor Air France'i läks, jäi Gilbert teenistusse ja temast sai Prantsuse saatkonna õhuväeatašee Moskvast, kus oli olnud mingi skandaal. Krahvinna ei teadnud üksikasju. Särav ja võluv, aga alati ohtralt joonud Gilbert oli nüüd hädapärast toimiv alkohoolik, kel oli seljataga terve rida armulugusid, võlgu ja ebaõnnestunud abielusid. Victor lasi tal vanade aegade nimel elada väikeses majas perekonna valdustes ning tal oli sümboolne töökoht Patriarhi arhiivi korrastajana.

Bruno läks krahvinnale suupisteid tooma, ratastooli küljes oli volditav laud, millelt sai süüa. Kui Bruno kahe taldriku ja kahe klaasi vahuveiniga tagasi tuli, oli krahvinna haaratud vestlusest elegantselt riietatud valgepäise naisega. Naise laubal oli julge süsimust juuksesalk ja tal olid Patriarhi soojad pruunid silmad.

„Saa tuttavaks Patriarhi tütre Raquelle'iga,“ ütles krahvinna. „Rääkisin talle sinust ja ta võib minu šampanja endale saada. Ma võtan valget veini.“

Bruno surus Raquelle'i kätt ja ütles, et imetles Lascaux' koobast, kus naine oli töötanud, ning küsis tema uue ettevõtmise kohta.

„See on Le Thot, park, kus püütakse ajaloolisi loomi aretada,“ vastas Raquelle sügava, meeldiva häälega. „Me kaasajastame seda virtuaalreaalsuse ja animatroonikaga, elutruude arvutis loodud mammutite ja tarvastega. Osa perest tuleb järgmisel nädalal lõunale meie edusamme vaatama. Võib-olla tahaksite kaasa tulla?“ Ta ulatas Brunole visiitkaardi, millel oli kujutatud odade ja kividega karusnahkades metsinimesi seismas lõksu aetud mammuti ümber. Kaardi teisel küljel olid naise telefoninumber, aadress ja e-posti aadress.

Lusika kõlin vastu klaasi vaigistas vestluse. Keelpillikvartett oli mängimise lõpetanud ja Patriarh oli astunud rõdu serva juurde, käed vaikust oodates tõstetud.

„Ekstsellentsid, kindralid, sõbrad, te teate, et ma ei pea kunagi kõnesid, eriti veel pikki,“ alustas ta ja peatus naerupahvakut oodates. „Nii et lihtsalt tänan teid kõiki, et tulite mu sünnipaika Périgordi mu üheksakümnendat sünnipäeva tähistama, ja ma loodan, et tulete kõik kümne aasta pärast ümmargusele juubelile. Mina olen kohal, kui teie olete.“ Jälle kostis naeru ja hõiskeid.

„Ja nüüd, kui tänane *Armée de l'Air* on pooltki nii täpne nagu minu ajal, katate ehk kõrvad. Soovin ainult, et lendaksin ise ühe sellisega.“ Ta vaatas läände ja osutas käega.

Bruno kuulis valjenevat mürinat ja nägi päikest tiibadel helkimas. Siis lendasid kolm Rafale'i, mille koletu mürin näis raputavat igat viimast kui luud Bruno kehas, uskumatult madalalt ja võimatu kiirusega üle nende peade. Prantsusmaa kõige uuemad hävitajad, igaüks sada miljonit eurot väärt, maksimumkiirus kahekordne helikiirus, süütasid järelpõletid ja paiskasid tervituseks õhku suitsujoad, kui koos kõrgemale tõusid ja siis lahku läksid. Nad pöörasid kusagil Sarlat' kohal ringi ja tulid laskudes tagasi, iga sõjalennuk pööras end üle Patriarhi pea lennates ümber pikitelje.

„*Mon Dieu*, see mulle meeldis,“ ütles Patriarh, kui lennuki-mürin hajus. „Suur tänu minu sõbrale kaitseministrile ja kindral Dufortile selle suurepärase demonstratsiooni eest ja minu

auväärse vana ülemuse Marcel Dassault' mälestusele, kes andis Prantsusmaale nii palju suurepäraseid lennukeid. Suur tänu teile kõigile, Prantsusmaa maksumaksjad, kes te selle imelise kingituse eest maksite. Ja nüüd nautige ülejäänud pidu.“

Krahvinna hakkas väsima ja Chantal lubas Marie-Françoise'i hiljem koju tuua. Vana daam jättis hüvasti, Bruno lükkas ratas-
tooli läbi maja naise auto juurde ja sõidutas ta koju. See oli tähelepanuväärne päev, mõtles Bruno: kohtumine Patriarhiga polnud lapsepõlveaegsele imetlusele sugugi kahju teinud. Ja ta oli saanud kutse lõunale Raquelle'i juurde ja teise kutse viinamarja-
istandusse, kus ta näeb suurmeest uuesti ja ehk kuuleb koguni mõnda tema lugu. Ta hoolitses, et krahvinna turvaliselt oma lossi saaks, ja sõitis koju koeraga jalutama, kanu söötma ja köögiviljaia eest hoolitsema. Ja kui ta mõtted uuesti Pamela jahedale olekule pöördusid, ei teadnud Bruno midagi draamast, mis alles äsja Rafale'ide ülelennust kajanud majas lahti rullus.